

Speech NBA-voorzitter Marco van der Vegte, EUR, 8 november 2021

Dames en heren!

Dank u wel voor de uitnodiging om hier vandaag te mogen spreken. De titel van deze bijeenkomst is “De toekomst van de accountant”. Vóór dat ik daar iets over ga zeggen, kijk ik ook graag met u terug.

Laat me beginnen met de plaats waar we nu staan. De Erasmus Universiteit brengt ook mij persoonlijk veel herinneringen. Ik ben in 1986 gestart met het NIVRA maar heb mijn “post-doc” hier gedaan en voel me op deze plaats dus thuis. Met het Gouden Jubileum van de alumnivereniging Accountantskring Erasmus Universiteit Rotterdam feliciteer ik u van harte.

Ik voel me hier thuis, zei ik al, en ik voel me hier ook op mijn plaats. Niet alleen in dit gezelschap van de Accountancykring, maar vooral op een plaats waar gewerkt wordt aan opleiding van jonge ambitieuze accountants. Tijdens mijn 3,5 jaar voorzitterschap van de NBA, dat volgende maand afloopt gegeven de maximale periode van 4 jaar als bestuurslid, heb ik vaak benadrukt hoe belangrijk de opleiding is. Het is veel te makkelijk om te zeggen dat de opleidingen er alleen maar zijn om mensen klaar te stomen voor een krappe arbeidsmarkt met “een war on talent” die juist zit te springen om breed opgeleide accountants.

Maar los daarvan, in opleidingen wordt jonge mensen vaardigheden en een beroep geleerd. Niet alleen in technische zin. Er wordt juist ook uitgelegd hoe onze beroepseer werkt, hoe de ethische normen in elkaar steken, hoe om te gaan met dilemma’s, dat je niet alles hoeft te weten en juist ook moet consulteren, dat je nooit klaar bent met leren maar ook wat het betekent om het publiek belang centraal te zetten en wat de maatschappelijke relevantie van ons beroep is. Ik kan niet genoeg benadrukken dat nu juist dát de gereedschapskist is om een relevante accountant te zijn.

In de afgelopen jaren is er veel veranderd. Om te spreken van een *rollercoaster* is te veel van het goede, maar ik geloof niet dat er veel saaie momenten waren in de wereld van de accountancy de afgelopen 20 jaar. Laat me eerst starten met waar we nu staan en dan zal ik daarna een zienswijze geven op de toekomst.

Het beroep is gereguleerd en we hebben een externe toezichthouder, de AFM. Daar moesten we echt wel even aan wennen, maar ondertussen kunnen we de AFM niet meer wegdenken. Hoewel we af en toe van mening met elkaar verschillen, hoewel we de AFM wel eens als 'lastig' ervaren, zeg ik toch onomwonden dat we niet meer zonder kunnen en zij ons aanspreken op zaken die beter moeten en ook de spiegel hebben voorgehouden om te verbeteren.

In 2014 ging er met het rapport *In het Publiek Belang* een schok door onze sector. We moesten gaan verbeteren. Niet minder dan 53 maatregelen werden bedacht om de kwaliteit van het beroep, en dan met name de kwaliteit van de audit, fundamenteel te verbeteren. Deze zagen toe op thema's als (i) gedrag en cultuur zoals de governance van het kantoor en het belonen op kwaliteit, (ii) het interne kwaliteitsstelsel, (iii) de rapportage van de accountant en (iv) andere onderwerpen zoals de opleiding, waarbij NBA en CEA aandacht geven aan de niet-technische aspecten binnen de opleiding, zoals een kritische houding, ethiek en moraliteit, die essentieel zijn voor het functioneren van de accountant. En de aanstelling van een eigen monitoring commissie, de MCA.

Sindsdien is er ongelooflijk veel gebeurd. Het is echt niet bij goede bedoelingen alleen gebleven. Maar als u mij op de man af zou vragen: is het allemaal genoeg, dan is mijn antwoord: ik denk het niet. Nóg niet. Als we de prestaties zouden ijken op de maatschappelijke verwachtingen van ons beroep, dan hebben we die kloof niet helemaal gedicht.

Twee rapporten – eerst MCA en later de CTA – trokken opnieuw een diepe voor door accountantsland. Er was veel kritiek, en die kritiek was in sommige gevallen uiterst pijnlijk. Het CTA-rapport heeft geleid tot de instelling van twee kwartiermakers en met hen zijn wij druk bezig om de reeds ingezette verbeteringen een volgende verdiepingsslag te geven.

Het is geen makkelijke weg die het beroep gaat. Ik heb eerder gezegd om daarbij niet alleen op de leiders en bestuurders om je heen te vertrouwen, maar juist ook op jezelf.

Het FD stond deze zomer vol van berichtgeving over het accountantsberoep. Niet verwonderlijk, na de tussenrapportage van de kwartiermakers en een wetsvoorstel van minister Hoekstra.

De kritiek was niet mals en ging over “weerbarstige prikkels” die echte cultuurverandering in de weg zouden staan. Over capaciteitsgebrek, werk- en budgetdruk, waardoor de controletaak “wankel” zou blijven. De accountant als “de zwakste schakel” in de financiële keten. Niet echt berichtgeving om blij en onbezonnen mee op vakantie te gaan. Ook op LinkedIn en Accountant.nl lees ik sombere reacties, zelfs van gewaardeerde aanjagers van innovatie en optimisme die oprechte zorg uitspreken.

Dat alles raakt mij; als NBA-voorzitter en als beoefenaar van een prachtig beroep. Ik ben accountant bij een big four-kantoor en dus per definitie verdacht. Want die willen niet nadenken over structurele oplossingen en alleen rapporten uitbrengen voor de bühne, menen sommigen. En de beroepsorganisatie loopt daarbij aan de leiband.

Maar waar staan we nu feitelijk echt als beroep? De rapportage van de kwartiermakers was genuanceerd; niet optimistisch, maar ook niet pessimistisch. Op alle onderdelen zijn stappen gezet. Cultuurverandering is in hun optiek een “lange, hobbelige weg” die om blijvende aandacht vraagt, “alle goede bedoelingen en voortgang ten spijt”. Over de toon aan de top stellen de kwartiermakers dat die over het algemeen goed is. “Een enkeling dacht nog dat het gehele debat over anderen ging dan henzelf, maar die houding komen we nauwelijks nog tegen.”

Daarnaast zie ik als reactie op de berichtgeving goed in het gehoor liggende oproepen tot ‘leiderschap’ en ‘game changing’ (wie wil dat niet?), maar de complexe wereld van vandaag vraagt een andere benadering dan dat.

Als vervolg op het rapport *In het publiek belang* uit 2014 kennen we al jarenlang een Stuurgroep Publiek Belang, waarbinnen bestuurders van kantoren, de SRA en de NBA gezamenlijk werken aan een verbeterprogramma. Niet gericht op korte termijn acties, maar op consequent stappen zetten in de juiste richting: een betere controlekwaliteit, luisteren naar en leren van anderen, een open en lerende cultuur en doen wat in ons vermogen ligt ten aanzien van fraude en continuïteit, in het besef dat implementeren en veranderen tijd kost.

Dat gebeurt in co-creatie, waarbij eindverantwoordelijke bestuurders uit de sector van elkaar leren en elkaar aanspreken op het beleid dat ze uitdragen en uitvoeren. En daarin zijn we een voorbeeld voor landen om ons heen. Wat mij betreft past dat beter in deze tijd dan

een roep om krachtig 'leiderschap'. Belangrijker is dat bestuurders van kantoren en de beroepsorganisatie intrinsiek gemotiveerd zijn om de juiste dingen te doen; iets wat je overigens van elke zelfstandige professional mag verwachten. Die veranderde houding van bestuurders wordt erkend door de kwartiermakers.

Waar het dus om gaat is de toon aan de top omzetten in daden op de werkvloer, die worstelt met dilemma's die ook door de kwartiermakers worden benoemd, zoals werkdruk. Er worden hoge eisen gesteld en de extra werkzaamheden in het kader van de NOW vergroten de schaarste en werkdruk. Negatieve berichtgeving helpt niet om dat te verbeteren. Grote en kleine kantoren zijn belangrijke opleiders voor Nederland en de aantrekkelijkheid van ons beroep en onze werkvreugde wordt hierdoor helaas geraakt.

Op die werkvloer treffen we gelukkig geen medewerkers die gedijen in een cultuur van command & control. Jonge accountants zijn goed opgeleide, zelfstandige professionals en hun kritische inbreng is van groot belang. Van hen mag je verwachten dat ze zich durven uit te spreken en tegenspraak bieden waar nodig. Daarvoor is wel een veilige omgeving nodig, die openstaat voor suggesties en kritiek. En naast de *tone at the top* is juist ook de *tone at the middle* daarbij belangrijk. De signalen dat die omgeving nog lang niet overal aanwezig is, raken me. In dergelijke gevallen heb ik jonge collega's opgeroepen zich bij mij te melden.

Het is geen makkelijke weg die het beroep gaat. Maar te midden van alle kritische geluiden zie ik zelfbewuste en betrokken professionals, die naast werk-, tijds- en budgetdruk juist ook heel veel werkplezier ervaren, wat stimuleert om een goede prestatie neer te zetten. Jonge professionals die mogen ervaren dat je samen, als team van laag tot hoog, omgaat met dilemma's, die bespreekbaar maakt en de rug recht houdt. Ik zie een jonge generatie die trots is op ons mooie vak en zich uitsprekt, die nieuwe initiatieven neemt om de discussie aan te gaan en met lef aan de slag is. Zie hiertoe bijvoorbeeld de verschillende young boards die zich intern of extern krachtig durven uitspreken, of de Clubhouse sessies - Busy Season Talks. Over betrokkenheid van de werkvloer gesproken! Ik zie bestuurders die het schip de goede kant op koersen. En ik zie een beroepsorganisatie die internationaal een voorhoede positie inneemt.

Mijn oproep aan iedereen is om niet alleen te vertrouwen op de leiders en bestuurders om je heen. Vertrouw juist ook op je eigen leiderschap en durf je eigen verantwoordelijkheid te

nemen. Spreek je uit en werk aan de verbetering van je eigen rol en je eigen omgeving. Zorg dat je plezier in je werk hebt en als team samenwerkt en weet dat je gesteund wordt om “nee” te zeggen. Alleen samen kunnen wij zorgen voor een beroep dat respect afdwingt bij de samenleving. Nederland rekent daarbij op zijn accountants.

Hoe zie ik de toekomst? Dan gaat het wat mij betreft om de relevantie van ons beroep en de aantrekkelijkheid voor jonge en nieuwe beroepsbeoefenaren.

Ghandi zei ooit: *“De toekomst hangt af van wat je nu aan het doen bent.”* Met die wijsheid in gedachte is het goed om eens te kijken naar één van de ontwikkelingen die naar mijn mening een grote rol spelen in de manier waarop wij onze toekomst op dit moment vormgeven.

Op onze nieuwjaarsbijeenkomst van 2020 – een van de laatste fysieke evenementen die door konden gaan in dat jaar – sprak ik de volgende woorden: “2020 wordt het jaar van de duurzaamheid.” Leest u onze Publieke Management Letter ‘Klimaat is Financieel’ er nog maar eens op na. Onze maatschappij bevindt zich in een transitieperiode op het gebied van duurzaamheid. De duurzaamheidstransitie is een van de grootste maatschappelijke en economische uitdagingen sinds generaties en de impact en financiële consequenties zijn ongekend. Deze transitie is door het Parijsakkoord, de EU en de Nederlandse overheid ingezet en deels geformaliseerd, onder meer door het nationale Klimaatakkoord en de Europese Green Deal. Er is een complex speelveld met veel actoren zoals internationale instanties, overheid, politiek, bedrijven, financiële instellingen en consumenten. Organisaties zullen stappen moeten zetten om hun *‘license to operate’* te behouden en hun continuïteit op (middel)lange termijn te handhaven.

Recentelijk publiceerden wij een Handleiding Duurzaamheid Klimaat. Daarin staan belangrijke vragen die een accountant aan de opdrachtgever moet stellen. Onderkent die klimaatrisico’s, hoe raken die de bedrijfsvoering, de keten, welke disruptie kan optreden, wat zijn mogelijke scenario’s, de korte en lange termijnplannen en welke kpi’s worden daarbij gesteld, die mede belangrijk zijn voor stakeholders? Zijn die echt of realiseerbaar met grote risico’s van greenwashing?

Toen Kennedy zei dat de VS binnen tien jaar een man (nu zouden we zeggen een mens) op de maan zouden zetten, wist nog niemand precies hoe dat zou moeten. Maar door

denkkracht en passie te bundelen, lukte het toch. Zo zie ik de klimaatrisico's, de verduurzaming van de economie en de rol van de accountant daarbinnen ook. Want het is onmiskenbaar dat accountants hun rol gaan oppakken in een maatschappij waarin vertrouwen laag is en er juist behoefte is aan getrouwe informatie.

En daar maken we ons hard voor. Dat roept vragen op als: hoe en waarop kun je assurance geven? Is niet-financiële informatie voldoende meetbaar, wat zijn de onderliggende processen van totstandkoming, hoe zit het met de afhankelijkheid van derden inclusief toeleveranciers en zijn de eventuele onzekerheden samenhangend daarmee helder voor de stakeholders en maatschappij? Of is het een kwestie van advies en ondersteuning?

Ik weet wel wat de stip op de horizon is: toevoegen van betrouwbaarheid. Door onze denkkracht en passie voor dit onderwerp te bundelen, vastbesloten om die opdracht te vervullen, zullen wij dat doel bereiken. Net als de VS, die in 1969 toch maar mooi een man op de maan zetten. Waarom? Niet omdat het kan, maar omdat het moet om relevant te blijven. Er zijn accountants die zeggen: "Ik ben opgeleid om alleen maar om te gaan met alleen financiële informatie, ik weet niks van klimaat en CO₂ en ik ga daar ook niets mee doen." Voor die accountants heb ik maar een boodschap: "U zult de boot gaan missen." Het publieke belang en onze maatschappelijke opdracht maakt dat ook niet-financiële informatie wezenlijk onderdeel is van ons werk. Klimaat is financieel.

U hebt mij gevraagd op te reflecteren op de toekomst van ons beroep. Die toekomst hangt volgens Ghandi af van wat we nú aan het doen zijn. Ik schetste u onze inzet om samen met de kwartiermakers nog meer en nog grotere verbeteringen te realiseren in de kwaliteit van ons werk. Ik vertelde u over onze inspanningen om werk te maken van onze gezamenlijke duurzaamheidsambities. Dat is, dames en heren, wat we aan het doen zijn. Dat is de toekomst in wording.

In aansluiting daarop hoop ik dat de opleidingen accountancy en gezelschappen als de alumnivereniging Accountancykring ook hun bijdrage blijven leveren. Leid op en activeer jonge mensen die onderdeel zijn van de toekomst. Zet ze aan het werk, bundel hun denkkracht en wakker de passie aan. Want weet u... accountant is het mooiste beroep van de wereld!

Dank u wel.